

ASHÂBÜ'L-ÜLÛF

(أصحاب الألو ف)

2000'den fazla hadis rivayet eden sahâbîler için kullanılan terim.

Bakî b. Mahled'in *el-Müsned*'ine göre bunlar dört kişidir: Ebû Hüreyre (5374 hadis), Abdullah b. Ömer (2630 hadis), Enes b. Mâlik (2286 hadis) ve Hz. Âişe (2210 hadis). Bunlara aynı zamanda "ashâbü'l-elf" ve "müksirün" da denilir. Burada verilen rakamlar kesin değildir. Muhtemel tekrarlardan dolayı bu sayılar azalabileceği gibi diğer hadis kitaplarına göre daha da çoğalabilir. Nitekim Ebû Bekir el-Berkî, Abdullah b. Ömer'den 600 kadar hadis rivayet edildiğini söylerken Ahmed Muhammed Şâkir de mükerreleri sayım dışı bırakmak suretiyle Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde Ebû Hüreyre'nin ancak 1579 hadisini olduğunu tesbit etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Cevzî, *Telkîhu fuhûmi ehli'l-eşer* (nşr. Ali Hasan), Kahire 1975, s. 363; *Tecrid Terce-mesi*, I, 25-26; Ahmed Muhammed Şâkir, *el-Bâ'îşü'l-haşîş*, Kahire 1377/1958, s. 187-188; M. Tayyib Okıç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 31; Muhammed Zübeyr Sıddîqî, *Hadis Edebiyatı Tarihi* (trc. Yusuf Ziya Kavakçı), İstanbul 1966, s. 44-45.

ABDULLAH AYDINLI

ASHÂBÜ'L-VÂHİD

(أصحاب الواحد)

Kendilerinden sadece bir hadis nakledilen sahâbîler için kullanılan terim.

Bunların sayıları, Bakî b. Mahled'in *el-Müsned*'ine göre 510 kadardır. Ancak bu rakam kesin değildir. Nitekim Ebû Bekir el-Berkî bu sahâbîlerden bazılarının iki, üç ve daha çok hadis rivayet ettiklerini ileri sürmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Cevzî, *Telkîhu fuhûmi ehli'l-eşer* (nşr. Ali Hasan), Kahire 1975, s. 362, 378-387; Muhammed Zübeyr Sıddîqî, *Hadis Edebiyatı Tarihi* (trc. Yusuf Ziya Kavakçı), İstanbul 1966, s. 41; Nevzat Aşık, *Sahabe ve Hadis Rivayeti*, İzmir 1981, s. 116.

ABDULLAH AYDINLI

ASHÂBÜ'L-VAİD

(bk. VA'D ve VAİD).

ASHÂBÜ'L-VÜCÛH

(أصحاب الوجوه)

Şâfîler'in müctehidlerle ilgili sınıflandırmalarına göre, mezhep imamının usul ve kaidelerine bağlı kalarak icthadda bulunan fıkıh âlimleri.

Nevevî'nin yaptığı tasnifte "müntesib müctehidler" çerçevesinde mütalaa edilen bu âlimler, delil ve görüşlerinde mezhep imamına bağımlı olmayan "mutlak müntesib müctehidler"den sonra gelirler ve icthadda bulunurken imamlarının koyduğu usul ve kaideleri aşmazlar. Delillerden hüküm çıkarma konusunda kabiliyetleri tamdır. Mezhep imamından görüş nakledilmeyen konularda onun usulünü uygulayarak icthadda bulunurlar. "Mezhepte müctehid" diye de anılan bu âlimler Hanefiler'in tasnifinde "mesâilde müctehid" ve **ashâbü'l-tahrîc*** tabakalarına tekabül etmektedir (ayrıca bk. İbn Kayyim, IV, 212-215; Dihlevî, s. 70-71).

BİBLİYOGRAFYA :

Nevevî, *el-Mecmû'*, I, 43-44; İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmü'l-muvaqqi'în*, IV, 212-215; İbn Emirü'l-Hâc, *et-Taqrîr*, Bulak 1316, III, 348; Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *el-İnşâf*, Beyrut 1983, s. 70-71; Leknevî, *el-Fevâ'id*, s. 104-105; M. Seyyid Bey, *Usûl-i Fıkıh*, İstanbul 1333, I, 245; M. Ebû Zehre, *eş-Şâfi'î*, Kahire 1367/1948, s. 388; Muhammed Hasan Heyto, *el-İctihâd ve tabakâtü müctehidi's-Şâfi'îye*, Beyrut 1409/1988, s. 40-47.

M. ESAT KILIÇER

ASHÂBÜ'L-YEMİN

(أصحاب اليمين)

Amel defteri sağ taraflarından verilenler, cennetlikler anlamında bir Kur'an terimi.

Yümün kökünden türetilmiş olup "hayır, uğur, bereket" ve "sağ yön" anlamlarına gelen **yemîn** ile **ashâb** (topluluk, grup) kelimelerinden oluşan bu terkip, yaratılışın başlangıcında Allah'a vermiş oldukları sözü (mîsâk-ı fitrî) bu dünyada bozmayan ve böylece hem kendilerine hem de diğer insanlara karşı olan görevlerini yerine getiren, ahirette ise amel defterlerini sağ taraflarından alarak öneleri ve sağ yönleri Allah'ın nuruyla aydınlanıp bu hal üzere cennete girecek olan mutlu insanlar zümresini ifade eder

(Râzî, XXIX, 142). Meclislerde büyüklerin oturmasına ayrılan sağ taraf ve ayrıca "uğur, bereket" mânasına gelen **meymene** kelimesi ile yapılan **ashâbü'l-meymene** (أصحاب اليمين) terkihi de aynı anlamı ifade eder. Hadislerde "ehlü'l-yemîn" diye anılan bu gruba **ashâbü'l-yemîn** ve **ashâbü'l-meymene** adlarının verilmesini, yaratılışın başlangıcında (bk. el-A'râf 7/172) Âdem'in sırtından veya sulbünden (M. Reşîd Rızâ, IX, 389; Elmalılı, IV, 2329) çıkartıldıkları zaman onun sağ tarafında bulunmaları veya sağ tarafından çıkartılmaları ile açıklayan müfessirler olduğu gibi, bunu hesap gününde kitaplarının sağ taraftan verileceğine (bk. el-Hâkka 69/19-24), yüksek makam sahibi olacaklarına, cennetin sağ tarafında ikamet edeceklerine bağlayanlar da vardır.

Vâkıa süresinde, insanların "ashâbü'l-meymene" (ashâbü'l-yemîn), "ashâbü'l-meş'eme" (ashâbü's-şimâl) ve "sâbikün" veya "mukarrebün" şeklinde üç zümreye ayrıldığı görülmektedir. Bu süredeki ilgili âyetlerde **ashâbü'l-yemîn**, cennet ehlinden gösterilmiştir. Bunlar dünyada haktan yana olup doğruyu savundukları ve yaratılıştan Allah'a verdikleri sözü bozmadıkları için hak ettiklerinden kat kat fazla nimetlerle cennette mutlu bir hayat süreceklerdir. Yapılan tasvirlere göre bunlar, "dalbastı kirazların, meyveleri kat kat muz ağaçlarının, çağlayan suların, bitmez tükenmez meyvelerin bulunduğu ve gölgenin devamlı yayıldığı" yerlerde yaşayacaklardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Şalât", 1; Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "ymn" md.; s. 552; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr*, VIII, 132; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXIX, 142, 162, 168; XXX, 210; Nizâmeddin en-Nisâbü'rî, *Garâ'ibü'l-Kur'an* (nşr. İbrâhim Utbe İvâd), Kahire 1381-91/1962-71, XXVII, 76-78; Şevkânî, *Fethu'l-kadîr*, Kahire 1383/1964, V, 148; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XXVII, 131, 139-143, 160; XXIX, 132; Elmalılı, *Hak Dini*, IV, 2329; VI, 4706-4707; VII, 5463-5465; M. Reşîd Rızâ, *Tefsîrü'l-menâr*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), IX, 389.

ARIF AYTEKİN

ASHAME en-NECÂŞİ

(bk. NECÂŞİ, Ashame).

ASHAP

(bk. SAHÂBE).